

DONEER

GEEF CADEAU

GISTEREN 12:00 - 6 MIN.

Hoe econoom Dani Rodrik globalisering wil redden van haar cheerleaders

COLUMN

8

ROBERT WENT

Lange tijd gold econoom Dani Rodrik vanwege zijn scherpe kritiek op de globalisering als een vreemde eend in de bijt. Met de ontwikkelingen van de afgelopen jaren kunnen zijn ideeën echter op een stuk meer sympathie rekenen; wat gastauteur Robert Went betreft is Rodrik's nieuwe boek dan ook een absolute aanrader.

Begin deze maand, 3 november om precies te zijn, was het Nederlandse Economendag. Net als ieder jaar werd de dag afgesloten met de zogenaamde Tinbergenlezing; ditmaal was de eer aan de Turkse Harvard-econoom Dani Rodrik. Op diezelfde dag publiceerde *Het Financieele Dagblad* een portret van de econoom, waarin ik zei dat Rodrik wat mij betreft een Nobelprijs verdient.

Op Twitter reageerde iemand op mijn uitspraak met de stelling dat Rodrik die prijs nooit zal krijgen: hij houdt zich immers te veel met de echte wereld bezig. Toen Bas Jacobs, de voorzitter van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde — de organisatoren van de bewuste dag en de club waar alle economen in ons land lid van zijn (of zouden moeten zijn) — dat aanhaalde in zijn slotwoord, grapte Rodrik: ‘Dan heb ik dus een excuus.’

Rodrik staat al geruime tijd bekend als een wat vreemde eend in de bijt. In 1997 ging hij al tegen de heersende economische stroom in met zijn boek *‘Has globalization gone too far?’*. Dit kritische werk over de (vermeende) zegeningen van steeds verdergaande globalisering werd hem door vakgenoten niet in dank afgenomen. In het voorwoord van zijn nieuwe boek over de wereldhandel komt hij hier op terug:

‘Nearly two decades ago, as my book Has Globalization Gone Too Far? went to press, I approached a well-known economist to ask him if he would provide an endorsement for the back cover. I claimed in the book that, in the absence of a more concerted government response, too much globalization would deepen societal divisions, exacerbate distributional problems, and undermine domestic social bargains — arguments that have become conventional wisdom since. The economist demurred. He didn’t really disagree with any of the analysis but worried that my book would provide “ammunition for the barbarians.” Protectionists would latch on to the book’s arguments about the downsides of globalization to provide cover for their narrow, selfish agenda. It’s a reaction I still get from my fellow economists.’

“Je kunt niet tegelijk nationale staten, democratie en verregaande globalisering hebben: je moet er twee kiezen”

Globaliseringstrilemma

Het thema van Rodrik's [lezing](#) ⁺ was *'Economics, Globalization, and the Populist Backlash'*. Daar schrijft hij ook veel over in zijn onlangs verschenen boek *Straight talk on trade: Ideas for a sane world economy*, wat mij betreft een absolute aanrader. Dit nieuwe werk bouwt voort op zijn boek *De globaliseringsparadox*, waarin hij op toegankelijke wijze voor een breed publiek schrijft over het 'globaliseringstrilemma'. Eerder vroeg hij hier in blogs en academische papers ook al aandacht voor.

Volgens dit trilemma kun je niet tegelijk nationale staten, democratie en verregaande globalisering hebben: je moet er twee kiezen. In 2011 presenteerde Rodrik deze globaliseringsparadox tijdens de jaarlijkse [lecture](#) die we als WRR organiseren. In onze meest gelezen longread (tot dusver), getiteld *'Hoeveel globalisering verdraagt de mens'*, vatten Hella Hueck en ik de opties die we hebben kort samen: Willen we een sterke, democratische natiestaat, dan is er geen globalisering mogelijk; gaan we voor een sterke natiestaat en globalisering, dan is er geen democratie; kiezen we tot slot voor globalisering én democratie, dan komt de

natiestaat in het geding.

Volgens sommigen is dit een tautologie, en ik heb ook wel eens een econoom horen zeggen dat het trilemma geen mening is, maar een feitelijke vaststelling. Dat laatste lijkt me juist. Je kunt voor een uiterste van het trilemma kiezen: veel beleidsmakers en internationale instituties hebben lange tijd sterk de neiging gehad om steeds verder in de richting van hyperglobalisering te willen gaan. Dat gaat ten koste van nationale democratie, voorkeuren en institutionele verschillen. In de praktijk zal het echter vaak om gradaties gaan, of om een richting die je wilt bevorderen.

Deze zomer schreef de *Financial Times* in een boekbespreking het volgende over dit idee: *'Rodrik's thesis has aged rather well. Indeed, if anything, the political and economic turmoil that has shaken the world's major democracies in the 10 years since the global financial crisis shows that the trilemma is sharper and more painful than ever. It also shows that governments are no nearer coming to terms with it than they were when he first formulated it.'* Politieke elites hebben *'either tried to wish away the trilemma altogether or else sought to "make possible the impossible" by torturing terms like democracy and sovereignty into near-meaninglessness. The consequences have been predictably severe, with populists of various stripes gaining ground across the EU'* (zie ook [het trilemma voor de eurozone](#)).

Modellen en groeidiagnostiek

Wie de vele columns, interviews en papers van Rodrik volgt, komt in zijn nieuwe boek *Straight talk on trade: Ideas for a sane world economy* een aantal bekende zaken tegen. Maar er zit ook veel nieuws in: zo heb ik veel opgestoken van een hoofdstuk over economie, politiek en ideeën, waarin hij zich keert tegen te simpele *'rational-choice political economy'*. Zo schrijft Rodrik: *'Interests are not fixed or predetermined. They are themselves shaped by ideas – beliefs about who we are, what we are trying to achieve, and how the world works. Our perceptions of self-interest are always filtered through the lens of ideas. In truth, we don't have "interests." We have ideas about what our interests are.'*

Voor wie Rodrik nog niet zo goed kent, is zijn nieuwe boek ook een mooie introductie in veel van zijn andere werk: daarvan is veel verwerkt. Zo publiceerde hij in 2015 *Economics Rules*, een veelgeprezen boek over economen en hun modellen, waar deze tien regels voor economen in staan:

‘It’s OK to say “I don’t know” when asked about the economy’

Ten Commandments for Economists

1. *“Economics is a collection of models; cherish their diversity.*
2. *It is **a** model, not **the** model.*
3. *Make your model simple enough to isolate specific causes and how they work, but not so simple that it leaves out key interactions among causes.*
4. *Unrealistic assumptions are OK; unrealistic critical assumptions are not OK.*
5. *The world is (almost) always second best.*
6. *To map a model to the real world you need explicit empirical diagnostics, which is more craft than science.*
7. *Do not confuse agreement among economists for certainty about how the world works.*
8. *It’s OK to say “I don’t know” when asked about the economy or policy.*
9. *Efficiency is not everything.*
10. *Substituting your values for the public’s is an abuse of your expertise.”*

(Bron: Rodrik 2015: 213-4)

Een gezonde wereldeconomie

Een van mijn andere favorieten van Rodrik, die ook terugkomt in zijn nieuwe boek, is *One Economics, Many Recipes: Globalization, Institutions, and Economic Growth*, dat in 2009 verscheen. Samen met zijn collega Ricardo Hausman ontwikkelde Rodrik de groeidiagnostiek die in dit boek

beschreven wordt. In ons WRR-rapport '*Minder pretentie, meer ambitie*', dat gaat over de toekomst van ontwikkelingshulp, breken we daar ook een lans voor. Tijdens de hoogtijdagen van de Washington Consensus, en later de Washington Consensus plus, werd eigenlijk gezegd tegen ontwikkelingslanden die meer groei en ontwikkeling willen: 'Wordt maar net als Denemarken of Nederland, dan komt alles goed.' Maar daar koop je als overheid van een arm land met beperkte middelen niets voor: wat moet je dan als eerste doen?

Het antwoord op die vraag verschilt per land, en je zou dan moeten zoeken naar het belangrijkste obstakel – de *binding constraint* – voor meer groei, en die proberen op te ruimen. Daarna kun je een tweede obstakel aanpakken, enzovoorts enzoverder. Dat is allemaal niet simpel, maar Rodrik c.s. ontwikkelden een manier om de meest knellende obstakels voor groei te identificeren, en er ook een '*mindbook*' gemaakt om daarmee aan te slag te kunnen gaan. Dat kan leiden tot een concretere manier om economische groei te bevorderen dan met een schot hagel van aan '*best practices*' ontleende maatregelen en ingrepen.

Rodrik is inmiddels een invloedrijke denker over economische globalisering, die over de hele wereld lectures geeft, beleidsmakers spreekt, en wordt geïnterviewd. Hij stelt zich tot doel globalisering te redden van haar cheerleaders, die de afgelopen tijd zijn gaan waarschuwen voor een '*backlash*' tegen globalisering. Zijn nieuwe boek is rijk aan ideeën en voorstellen, die deels voortbouwen op *De Globaliseringsparadox* of daar verdere uitwerkingen van zijn.

Wat mij zelf onder meer aanspreekt (zie ook twee artikelen en een presentatie bij BuZa van mijn hand op mijn website), is zijn pleidooi vóór meer ruimte voor nationale keuzes en voorkeuren en tégen grote verwachtingen over wat met meer global governance te bereiken is: terug naar de 'subsidiariteit'.

“We leven niet in een ‘first best world’”

Nationale staten zijn, anders dan door sommigen is voorspeld, niet verdwenen of minder belangrijk geworden in de geglobaliseerde wereld van nu: ze zijn juist belangrijker geworden. En ze zijn — en blijven — de basiseenheid waarin beleid en keuzes worden gemaakt en legitimiteit kunnen krijgen. Rodrik pleit daarom voor *‘global governance light’*: *‘A thinner set of rules that recognizes the diversity of national circumstances and the demands for policy space. Yet discussions in the G20, World Trade Organization, and other multilateral fora proceed as if the right remedy is more of the same — more rules, more harmonization, and more discipline on national policies.’*

Om dat wat concreter te maken: met nieuwe handelsverdragen is niet veel meer te bereiken, schrijft Rodrik: je haalt er veel mee overhoop voor weinig extra welvaart. Tijdens een bijeenkomst op het ministerie van Buitenlandse Zaken gedurende zijn bezoek aan ons land, zei Rodrik dat hij de WTO-agenda voor verdere liberalisering van handel direct in zou willen leveren voor een effectieve internationale aanpak van belastingontduiking en -concurrentie. Hij pleit ook voor het centraler stellen van de belangen van de factor arbeid in internationale verdragen, want die zijn tot nog toe gedomineerd door de factor kapitaal. Waarom mogen, om een voorbeeld te geven, van de WTO wél beschermende maatregelen genomen worden als bedrijven zich benadeeld voelen door dumping van bijvoorbeeld zonnepanelen uit China, maar níét als vakbonden klagen over ‘sociale dumping’ — dat wil zeggen: als er

goederen worden geïmporteerd die onder slechte sociale arbeidsomstandigheden zijn geproduceerd en dit ons sociaal model dreigt te ondermijnen?

Het is even wennen voor de cheerleaders van globalisering, maar we leven niet in een *'first best world'*. In de echte wereld – diezelfde wereld die Rodrik wellicht van een toekomstige Nobelprijs af gaat houden – is sprake van wrijvingen, belangentegenstellingen en uiteenlopende voorkeuren. Dan kun je voor de legitimiteit van je beleid en van globalisering beter gaan voor theoretisch minder perfecte oplossingen. Doe daarom jezelf en de wereld een plezier, en lees het nieuwe boek van Dani Rodrik.

OVER DE
AUTEUR

**Robert
Went**

Robert Went is econoom en werkt bij de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

VOLG DEZE COLUMNIST

GLOBALISERING

DANI RODRIK

GERELATEERDE ARTIKELN